

Veehouderij op Java met Hollandse bron

Terwijl de moesson de streek overspoelt, melken de boeren rustig hun vee. Ouderwets met de hand, ondanks de melkmachinerieclame langs de weg. In de regio Pujon is de grootste melkcoöperatie van Oost-Java gevestigd. Met een kleine 8.000 leden brengt zij 90 procent van de melk op de Oost-Javaanse markt.

Enkele jaren na de Indonesische onafhankelijkheid. Nederlandse militairen uit Krommenie (N-H) brachten voor hun eiwitvoorziening melkvee uit Nederland mee naar de basis in Pujon. Pujon ligt ongeveer 40 kilometer ten noordwesten van Malang, een plaats vol buitenlandse toeristen. Juist omdat het in de bergen ligt, met temperaturen tussen de 19 en 25°C, is Pujon bij uitstek geschikt voor het houden van melkvee. Toen de Nederlandse militairen vertrokken, verkochten zij het vee aan de bevolking.

Op 30 oktober 1962 was de coöperatie een feit: Koperasi Sinau Andandani Ekonomi Pujon, afgekort Kop SAE. Dat betekent zoveel als 'Het leren verbeteren van de economie'. Met slechts 22 leden en 35 stuks melkvee ging de coöperatie van start. Anno 2009 heeft ze 7.753 leden met 21.400 dieren. 5.650 leden/veeouders leveren melk. Het aantal leden groeit nog steeds, hoewel het aantal dieren sinds 1995 redelijk stabiel blijft. In 2006 verwerkte de coöperatie ruim 33 miljoen liter melk. In vergelijking met omliggende gebieden is de productie

in Pujon hoog; de kwaliteit, uitgedrukt in vetpercentage, is lager.

Tweemaandelijks melkgeld

Mevrouw Siam is de grootste melkveehouder in het dorp Tawang Sari. Zij heeft zeven melkkoepen, tien stuks jongvee en ook nog eens drie kalfjes. „Om mijn vee van voer te voorzien”, vertelt Siam trots, „heb ik vier hectare olifantengras.” Zij gebruikt haar grond liever voor veevoer, omdat het houden van melkvee meer opbrengt dan de akkerbouw. „Bovendien”, en dat is misschien wel de belangrijkste reden voor alle melkveeouders, „krijg ik iedere 15 dagen uitbetaald.” Gemiddeld kan één hectare landbouwgrond in Pujon zeven dieren van groenvoer voorzien.

De Indonesische boer verwerkt zijn kapitaal voornamelijk in zijn huis, vee, land, en andere noodzakelijke bezittingen. Om te kunnen leven zijn de dagelijkse middelen beperkt. Daarom is een regelmatig inkomen, waarvan bijvoorbeeld het eten en de school betaald kunnen

◀ In Pujon regent het gemiddeld 2310 millimeter per jaar

▲ Mevrouw Siam is met 7 melkkoeien een grote melkveehouder

worden, welkom. Akkerbouw levert maar eens in de vier maanden geld op. Siam melkt iedere dag tussen de 50 en 55 liter. Per 15 dagen is dat zo'n 825 liter melk. Begin februari betaalde de coöperatie Rp 3.250 per liter. Omgerekend is dat 0,25 euro. Dat betekent een tweewekelijks inkomen van rond de 200 euro. In vergelijking met het gemiddelde Indonesische inkomen niet slecht.

Bij meneer Dul Qofur ligt de dagelijks productie per koe hoger dan bij mevrouw Siam. Hij melkt per dag 35 liter met een eerstekalfs en een tweedekalfs koe. De dagelijkse zorg voor een portie ruwvoer en het transport van de koeien speelt hierbij een belangrijke rol. Afhankelijk van het aantal koeien en het seizoen, droog of nat, besteedt de boer tussen de 4 en 12 uur om zijn vee van voer te voorzien.

Familiebedrijven

De melkveehouderijen zijn over het algemeen familiebedrijven. Het inhuren van een arbeidskracht is bij het kleine aantal dieren niet nodig. Het zou de winst te niet doen. Het grootste deel van de arbeid zit in de ruwvoervoorziening. De meeste boeren zijn geen grondbezitters. Dit betekent dat zij het ruwvoer elders verzamelen. In samenwerking met 'Perhutani', de bosbouwkundige dienst in Indonesië, verzorgen zij de bebossing van de heuvelruggen om landverschuivingen als gevolg van de regenval te voorkomen. In ruil voor de verzorging van de bomen mogen zij er olifantengras tussen telen. Afhankelijk van het vervoermiddel, moeten zij meerdere keren op en neer om het voer aan te halen.

Naast ruwvoer krijgt het vee per twee liter melk één kilogram krachtvoer. De coöperatie voorziet de boeren van twee soorten: SAE Profeed voor melkvee in lactatie en SAE Profeed Junior voor het jongvee. Daarnaast is er ook Calf Milk Replacer (CMR).

In het droge seizoen is de ruwvoervoorziening in de vorm van olifantengras na verloop van tijd uitgeput. De boer stapt dan noodgedwongen over op andere gewassen, zoals bladeren van bomen en bananenschillen.

Fokkerijstructuur

De namen van de stieren die de coöperatie voor inseminatie gebruikt kan woordvoerder Bambang niet geven. Java kent twee inseminatiecentra die onder controle van de Indonesische regering staan. Eén in West-Java en één in Oost-Java: Balai Besar Inseminasi Buatan Singosari. Jaarlijks produceert het k.i bedrijf ruim 2 miljoen doses sperma, waarvan ruim 1 miljoen wordt geëxporteerd. De coöperatie gebruikt het sperma van deze centra. Er is geen sprake van een fokstrategie of het verbeteren van de aanwezige veestapel. De dieren in de inseminatiecentra zijn vaak aangekochte buitenlandse stieren, zoals uit Australië, zelden met bekende fokwaarden. Het aantal stieren is zeer beperkt. In het verleden maakte de coöperatie nog wel eens gebruik van buitenlandse stieren. Gezien de prijzen is dit niet meer realistisch.

De coöperatie beschikt over acht inseminatoren. De boer kan ze op een willekeurig tijdstip bellen. Per koe zijn minstens twee inseminaties nodig. Die zijn bij het lidmaatschap inbegrepen. Daarvoor betaalt de boer eenmalig een kleine vier euro, naast een maandelijks bijdrage van 0,15 euro. De tussenkalftijd ligt tussen de 13 en 15 maanden.

De boer voert zijn stiertjes af, evenals de koeien waarvan de productie te ver is gedaald. Bambang: „Sommige koeien worden wel 15 jaar oud, maar de productie daalt na de vijfde of zesde lactatie. De dieren worden op de wekelijkse, lokale markt door veehandelaren verkocht. De boer ontvangt 30 procent van de prijs, de handelaar de overige 70 procent.

Status coöperatie SAE

Ook de Indonesische melkmarkt is gevoelig voor ontwikkelingen op de wereldmarkt. Als er veel poeder op de markt verschijnt – voor de melkfabrieken goedkoper dan de inkoop van verse melk – zakt de prijs. Omdat de coöperatie slechts aan één fabriek kan leveren, Nestlé in Probolinggo, is haar onderhandelingspositie zwak en de afhankelijkheid groot. Een tweede fabriek, Frisian Flag (Susu Bandara), staat in Yogyakarta, op 300 kilometer afstand. Daardoor zijn de transportkosten hoog. Dat maakt levering aan deze fabriek onmogelijk. Prijsafspraken met boeren zijn niet te maken. Ze kunnen per dag wisselen. Gemiddeld geeft Frisian Flag de boer

Rp 400 onder de prijs die Nestlé betaalt. Nestlé ontvangt dagelijks zo'n 600.000 liter melk en wil groeien tot 1 miljoen liter.

Boeren zijn afhankelijk van de coöperatie. Zonder coöperatie kunnen zij geen melk aan

een fabriek leveren. Verkoop in de nabije omgeving is niet realistisch. Twee maal per dag brengen de boeren, die even zo vaak melken, de melk in de voor Nederland bekende melkbussen naar een van de 31 verzamelpunten. Hiervan zijn er maar 22 gekoeld! De coöperatie haalt de melk twee keer per dag bij deze verzamelpunten op.

De verkoop van rauwe melk rechtstreeks aan de bevolking werkt niet. De Indonesiër drinkt gezonde melk. Voor krachtvoer, inseminatie, medicijnen en informatie leunt de boer ook op de coöperatie. Maar zoals coöperatiewoordvoerder Bambang zegt: „Wij zijn een coöperatie van boeren, vóór boeren.”

KECAMATAN PUJON

Pujon is een kecamatan van 13.738 hectare. Een Indonesische provincie is onderverdeeld in kecamatans. Een kecamatan bestaat uit meerdere dorpen. Ieder dorp is weer verdeeld in twee of meer dusun. Kecamatan Pujon bestaat uit 10 dorpen, waaronder Tawang Sari met dusun Medurangre en dusun Manting en een inwonertal van rond de 6.000. In totaal wonen er in Pujon zo'n 14.000 gezinnen met een gemiddelde grootte van 4,5 mensen. 63 procent van de gezinnen heeft melkvee, slechts 31 procent is alleen akkerbouwer. Gemiddeld produceert het melkvee 9,8 liter per dag. De coöperatie haalt dagelijks tussen de 98.000 en 100.000 liter melk op. In Pujon regent het gemiddeld 2.310 mm per jaar, bij een temperatuur tussen de 19 en 25°C.

▲ Alleen Nestlé verwerkt melk op Oost-Java